

“O‘ZBEK FOLKLORI VA SHEVALARI TADQIQOTLARI: AMALIYOT, METODOLOGIYA, YANGICHA YONDASHUV”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy
konferensiya materiallari

2026-yil 23-may

*(Professor Samixon Ashirboyev tavalludining
80 yilligi munosabati bilan tashkil etilgan)*

“O‘zbek folklori va shevalari tadqiqotlari: *amaliyot, metodologiya, yangicha yondashuv*” mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari
/ Mas’ul muharrir: Sh.Sirojiddinov. – Toshkent, 2026. bet.

Mas’ul muharrir:
Shuhrat Sirojiddinov
filologiya fanlari doktori, akademik

Tahrir hay’ati:

Normurodova N.Z. filologiya fanlari doktori, professor;
Jabborov N.A. filologiya fanlari doktori, professor;
Ashirboyev S. filologiya fanlari doktori, professor;
Tilavov A.X. filologiya fanlari nomzodi, dotsent;
Xidraliyeva Z.R. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;
Aliqulova H.Q. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi;
Turdialiyev A.X. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;
Alimardanov E.I. filol.fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), kattao‘qituvchi;
Qodirov U.A., katta o‘qituvchi.

Ushbu to‘plamda Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O‘zbek tili va adabiyoti universitetida 2026-yil 23-mayda o‘tkazilgan **“O‘zbek folklori va shevalari tadqiqotlari: *amaliyot, metodologiya, yangicha yondashuv*”** mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari hamda filologiya fanlari doktori, professor Samixon Ashirboyevning tabarruk yoshi munosabati bilan yo‘llangan tabriklar o‘rin olgan.

To‘plam materiallaridan filolog mutaxassislar, ilmiy tadqiqotchilar, magistratura va bakalavriat talabalari, shuningdek, keng o‘quvchilar ommasi foydalanishlari mumkin. Maqolalar sifati, mazmuni va haqiqiyliги uchun muallifning o‘zi javobgar hisoblanadi.

3	Doç.dr. Gatibe Çingiz Kızı MAHMUDOVA, Türkmen ve Azerbaycan Dillerinde Dinî İnançları ve Halk İnançlarını Yansıtan Leksik Birimler 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/TREX3784	104
4	Dr. Dok. Aytac ZEYNALOVA, Azerbaycan şairi aliğa vahid'in şiirinde klasik geleneğin yeri ve çağdaş poetik arayışlar 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/OSYF6928	108
5	Fariza ŞAHBAZOVA, Hindistan ingilizcesi: hint dillerinden alıntılar ve etnokültürel sözcükler 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/GUYV4923	111
6	Doç. Oktay SAMEDOV, Aktualnye problemy ispolzovaniya folkloru v obuchenii russkomu yazıku kak inostrannomu 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/CZWG9473	118
7	Dots. Aytən CƏFƏROVA, Folklorda “Bir” sayının simvolikasi (Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsinin folklor nümunələri əsasında) 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/KXYG1765	120
8	Dr., Zhumagali İBRAGİMOV, The phonetic and morphological structure of the “kudretnâme” text 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/YSHG6742	122
9	Gunel AHMADOVA, Cause and effect in language 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/CJJJ6033	132
10	Sekine ALIYEVA, Türkiye türkçesi ile azerbaycan türkçesinin göyçe ağızları arasında ortak leksik birimler 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/DAOB6191	136
11	Leyla PIRIYEVA, Informational load of the text and parcelling 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/YDQR1329	139
12	Dilber CAMALI, Qadimgi turkiy yozma odgorliklarda ravishlarning tuzilish turlari 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/BNWA2284	142
13	Əlnara YaXYaEVA, Arxaichnye deerichastnye suffiksy v yazıke shaxa ismaila xatai 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/NJFL4673	147
14	Pərvin BAYRAMOVA, Linguistic-pragmatic factors in effective communication 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/FJVD3339	151
15	Meryem HAMİŞOĞLU, First dictionary of Turkish «Devoni lug‘atit-turk» plant names in Uzbekistan Turkish 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/GOXC3737	154
16	Rugiyte KARAKOÇ, Diyaloglarda basit cümlelerin amaç ve anlamına göre türleri 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/TKKE6177	162
17	Sh. Ə. NAGIEVA, Koncept vremeni v yazıke i ego vyrazenie v paremiyax 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/UQAH7603	165
18	Arzu İSGENDERZADE, Qaray (karaim) turk tili: lingvistik xususiyatlari va yozuv an‘anasi	170
19	Böyükxanim ƏSGƏROVA,	173

**AZERBAIJANI ŞAIRİ ALİAĞA VAHİD'İN ŞİİRİNDE KLASİK GELENEĞİN
YERİ VE ÇAĞDAŞ POETİK ARAYIŞLAR
THE PLACE OF CLASSICAL TRADITION AND CONTEMPORARY POETIC
EXPLORATIONS IN THE POETRY OF AZERBAIJANI POET ALİAĞA VAHİD**

Dr. dok. Aytac ZEYNALOVA,

Azərbaycan Dillər Universiteti

mail: aytaczeynalova@hotmail.com

10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/OSYF6928

Özet. Bu çalışma, Azerbaycan şairi Aliğa Vahid'in şiirlerinde klasik edebî geleneğin yeri ve çağdaş poetik arayışlarla ilişkisini incelemektedir. Aliğa Vahid, özellikle gazel türündeki şiirleriyle klasik Doğu şiir geleneğini modern döneme taşıyan önemli bir sanatçıdır. Onun eserlerinde Fuzuli ekolünün etkisi açık şekilde görülmekte, dilin inceliği, ahenk, mecaz kullanımı ve lirik ifade biçimleri klasik şiir estetiğini yansıtmaktadır. Bununla birlikte Vahid'in şiirlerinde sadece geleneksel yapı korunmamış, aynı zamanda çağdaş duyarlıklar da yer almıştır. Şair, bireysel duygular, toplumsal gözlemler ve insan psikolojisine yönelik yeni anlatım biçimleri geliştirerek klasik formu modern içerikle birleştirmiştir. Bu yönüyle onun şiiri hem klasik hem de modern poetik düşüncenin sentezi olarak değerlendirilebilir. Çalışmada, şairin dil özellikleri, imge sistemi ve üslup özellikleri analiz edilerek klasik gelenekten çağdaş şiire geçiş sürecindeki rolü ortaya konulmuştur. Sonuç olarak Aliğa Vahid'in şiirleri, Azerbaycan edebiyatında klasik şiir mirasının devamı ve modern şiir anlayışına açılan bir köprü olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Gazel, Klasik edebiyat, Lirik şiir, Satira, Azerbaycan şiiri.

Annotation. This study examines the place of the classical literary tradition in the poems of the Azerbaijani poet Aliğa Vahid and its relationship with contemporary poetic explorations. Aliğa Vahid is an important artist who carried the classical Eastern poetic tradition into the modern era, especially with his poems in the ghazal genre. The influence of the Fuzuli school is clearly seen in his works; the subtlety of language, harmony, use of metaphor, and lyrical forms of expression reflect the aesthetics of classical poetry. However, Vahid's poems not only preserve the traditional structure but also incorporate contemporary sensibilities. The poet combines the classical form with modern content by developing new forms of expression for individual emotions, social observations, and human psychology. In this respect, his poetry can be considered a synthesis of both classical and modern poetic thought. In this study, the poet's linguistic features, imagery system, and stylistic characteristics are analyzed to reveal his role in the transition process from classical tradition to contemporary poetry. In conclusion, Aliğa Vahid's poems are considered a continuation of the classical poetic heritage in Azerbaijani literature and a bridge opening to the understanding of modern poetry.

Key words: Ghazal, Classical literature, Lyrical poetry, Satire, Azerbaijani poetry.

Giriş

Azerbaycan şairi Aliğa Vahid'in şiirlerinde klasik edebî geleneğin yeri ve çağdaş poetik arayışlarla ilişkisi, Azerbaycan edebiyatı içerisinde önemli bir araştırma konusudur. Şair, özellikle gazel türündeki eserleriyle Doğu klasik şiir geleneğini sürdüren ve aynı zamanda onu modern duyarlıklarla zenginleştiren bir sanat anlayışı ortaya koymuştur. Onun şiirlerinde Fuzuli başta olmak üzere klasik Azerbaycan ve genel olarak Türk-İslam şiir geleneğinin estetik özellikleri açık şekilde görülmektedir. Dilin inceliği, ahenk unsurları, mecazlı anlatım ve güçlü lirizm, Vahid'in

şiiir dünyasında klasik poetikanın temel göstergeleri olarak öne çıkar. Bununla birlikte Ali  a Vahid'in yaratıcılığı yalnızca geleneksel çerçeveyle sınırlı kalmamıştır. Şair, yaşadığı dönemin sosyal ve kültürel değişimlerini şiiirine yansıtarak modern poetik arayışlara da yer vermiştir. Bireysel duyguların daha açık ifade edilmesi, insan psikolojisinin derinlemesine ele alınması ve günlük yaşamın şiiire taşınması onun eserlerinde dikkat çeken modern unsurlardır. Bu  zellikler, klasik form ile  a daş içerik arasında güçlü bir sentez oluşturur. XX. yüzyılın büyük gazel ustası olan Azerbaycan şairi Ali  a Vahid'in yaratıcılığı, hem tarih  edebî gelenek hem de kendi döneminin edebî ortamı açısından verimli bir zemin üzerinde gelişmiştir. Ali  a M mm dqulu oğlu İşk nd rov, 18 şubat 1894 tarihinde Bak  şehrinde bir marangoz ailesinde doğmuştur. Onun dedesi İşkender, Masazır köyünün beylerinden olup şiiir ve sanata büyük ilgi göstermiş, klasik şairlerin gazel, kaside ve mersiyelerini ezbere bilen kültürlü bir şahsiyet olarak tanınmıştır. Daha sonra ailesiyle birlikte şehre yerleşen İşkender Bey, söz ve m zi e duyduğu hassasiyet sayesinde çevresinde saygı kazanmıştır. O, büyük oğlu M mm dqulu'nun iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. Ancak M mm dqulu'nun çocuğunun trajik ölümü sonrası yaşadığı üzüntü, onun erken hastalanmasına ve hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu nedenle Vahid düzenli bir eğitim alamamış, kardeşi ve amcası M ş di A ab y'in yardımıyla kısa süreli medrese eğitimi g rm ştir. Daha sonra kendi çabalarıyla bilgisini artırmış, Bak 'deki "M cm  ş-ş ara" edebî meclisinin aktif üyelerinden biri olmuştur. Ayrıca Mirz   bd lxalı  Yusif ve  bd lxalı  C nn ti gibi ustalardan aruz, kafiye ve edebî sanatlar üzerine dersler almıştır. 1916 yılında şairin "Tamahın n tic si" adlı ilk küçük kitabı yayımlanmıştır. Onun şiiirleri kısa sürede ilgi görmüş, sade ve etkili anlatımıyla dikkat çekmiştir. 1914'ten itibaren edebiyata giren şair, Birinci Dünya Savaşı'nın acılarını yaşamış ve dönemin sosyal olaylarına tanıklık etmiştir. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminin umut dolu şiiirlerle karşılamıştır. 1920'li yıllarda "T n id-t bli " tiyatrosundaki faaliyetleri onun yaratıcılı ında satirik üslubun oluşmasına yol açmıştır. Aynı dönemde çeşitli gazete ve dergilerde hem lirik hem de satirik şiiirleri yayımlanmıştır. Bu eserlerde eğitim, kültür ve toplumsal ilerleme temaları  ne çıkmıştır. 1930'lu yıllarda ise şiiirlerinde daha çok hüzünlü ve toplumsal içerikli motifler görülmektedir. Vahid'in edebî faaliyetlerinden biri de tercüme çalışmalarıdır. H fız, Hayyam, Nizami ve Fuzuli gibi klasik şairlerin eserlerini tercüme etmesi, onun klasik şiiir geleneğini daha derin kavramasına katkı sağlamıştır. Şairin tematik dünyası oldukça geniştir; cehalet, gerilik, yenilik, aşk, g z llik ve vatan sevgisi şiiirlerinde önemli yer tutar. Onun yaratıcılı ına, XX. yüzyıl başı Bak  edebî ortamı ve klasik "edebî meclis" geleneği büyük etki etmiştir. Bu meclislerde şairler aruz vezni ve şiiir sanatının inceliklerini öğrenmiş, ustalarla etkileşim içinde bulunmuşlardır. Böylece Vahid, klasik Azerbaycan şiiir geleneğini modern döneme taşıyan önemli bir sanatçı olarak edebiyat tarihinde yerini almıştır.

Konuşma unsurlarının bolluğu, Vahid şiiirinin sanatsal m kemelli ine engel teşkil etmez. Klasik mirastan beslenen imgelerin yeni bir bağlamda sunulması, farklı biçimli mecazların esnekliği onun şiiirinin poetik semanti ine yeni bir hayat bahşetmiştir. Burada aruz vezni, halk dilinin imkanlarıyla kendine has bir tını, mikro-semantik eklemeler ile "yenileşme" hadisesi yaratmıştır. Sevgi ve duyguların taşıyıcısı ve ifade edicisi olan bu unsurlar, sonuçta içerik ve olay örgüsüyle uyumlu bir harmoni oluşturmuştur.

*Sen zülfünü a , d k yüzüne, şanesi benden,
Zinciri nişan ver bana, divanesi benden. [1, 180]*

diyen şair, aşk  canlı konuşma diline özgü bir dinamizm ve samimi bir hüzünle terennüm ediyordu. Bu lirik-romantik aşk; kah Fuzuli-vari ilahileşir, düşündürür; kah Vakıf g z llemelemlerindeki gibi gönül okşar; bazen de Açık Alasker koşmalarının şirinli ini hatırlatır. Vahid'in gönül dünyası zamanın ötesinde durmayı başarır. Yaşadığı hayatın tüm çelişkilerine, ağrı ve adaletsizliklerine rağmen Vahid'in aşk dünyası saf, samimi ve aydıındır. Vahid'i halk seviyordu; çünkü o, hiçbir şeyi siparişle yazmıyordu. O, halkın sanatsal zevkini ve ruhunu çok iyi biliyordu. Hayat materyallerine dayanan bu gazellerde içerik ile biçim arasındaki yakınlık, y re e dokunan

akıcı uyum da bunun bir başka kanıtıdır. Bazen ise o, sanki aruz vezni ile hece vezninin kavuşumunu ortaya koyar:

Biz ki, güzelim, can diyerek, can işitirdik,
Pes şimdi ne oldu bize, yoksa göze mi geldik? [1, 107].

gibi mısralar, gazelin halk ruhu ve halka özgü ifade tarzıyla cilalanmasının kusursuz bir örneğidir. Vahid, belirttiğimiz gibi, gazelin içeriğini XX. yüzyılın dil ve tefekkür seviyesine uygun bir şekilde yenilemişti. Aşkın bu şekilde terennümü, şairden kendine has bir sanatçılık ve poetik beceri talep eder. Bu bakımdan Vahid, her iki kaynaktan -hem klasik hem de halk şiirinden- büyük ustalıklarla faydalanmayı bilmiştir. Bir taraftan aruzun çeşitli bahirlerinden (kalıplarından) maharetle istifade etmek, diğer taraftan ise halk biçimi özelliklerini aruza dahil etmek dikkat çekici bir özellik olarak ortaya çıkar. Şairin poetik dünyasının şekillenmesinde özellikle etkili olan unsurlar arasında bu faktörler çok önemlidir. Tüm yaratıcılığıyla halk edebiyatına bağlı olan Vahid, ondan sadece dil ve tefekkür bakımından değil; vezin, kafîye, poetik figürler vb. unsurların belirlenmesinde de yararlanmıştı. Bu açıdan Vahid şiirinin poetik renkleri rengarenktir. Sözcük seçimi ve söyleyiş, ses aliterasyonu, ahenkler, tekrarlar vb. gibi edebi ifade araçları Vahid liriklerinde geniş bir şekilde kullanılmıştır.

Sonuç: Azerbaycan şairi Əliğa Vahid'in şiirlerinde klasik edebî geleneğin güçlü etkisi açık biçimde görülmektedir. Şair, özellikle gazel türü üzerinden Fuzuli ve diğer klasik Doğu şairlerinin estetik anlayışını sürdürmüş, dilin ahengi, mecaz zenginliği ve lirizmi koruyarak geleneksel şiir yapısını yaşatmıştır. Bu yönüyle Vahid, Azerbaycan edebiyatında klasik şiir mirasının önemli temsilcilerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte onun şiirleri yalnızca klasik kalıpların tekrarı değildir. Şair, yaşadığı dönemin sosyal ve kültürel gerçekliklerini şiirine yansıtarak çağdaş poetik arayışlara da yer vermiştir. Toplumsal eleştiri, bireysel duyarlılık ve günlük yaşamın şiire taşınması, onun eserlerinde modern şiir anlayışının izlerini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Əliğa Vahid'in şiiri, klasik gelenek ile çağdaş poetik düşüncenin birleştiği özgün bir sanat dünyası oluşturur. Bu durum, onun edebî değerini artırmakta ve Azerbaycan şiir tarihinde özel bir konuma yerleştirmektedir.

KAYNAKÇA

1. Vahid, Ə. *Seçilmiş əsərləri*. Bakı: Yazıçı, 1982.
2. Zeynalova A. Əliğa Vahidin Poetik mirası, Bakı Elv və təhsil, 2011